

KARMIA (180) *sb f*

-ã- (71), -a- (4); -a- *ForCnR*; -ã- : -a- *Mącz* (7 : 1), *SienLek* (19 : 2); końcowe a pochylone.

sg N kårmiã (50). $\diamond$ *G* kårmi(e)j (21), kårmie (2) *Leop*, *KochTr*. $\diamond$ *D* kårmi (1). $\diamond$ *A* kårmiã (14). $\diamond$ *I* kårmiã (8). $\diamond$ *L* kårmi (2). $\diamond$ *pl N* kårmié (20); -é *SienLek* (2), -e (1) *KochPieś*, -(e) (17). $\diamond$ *G* kårmi (9), kårrn (2); kårmi : kårrn *FalZioł* (1 : 2). $\diamond$ *D* kårmi(a)m (1). $\diamond$ *A* kårmi(e) (22). $\diamond$ *I* kårmi(a)mi (3). $\diamond$ *L* kårmiãch (20); -ãch (4), -(a)ch (16). $\diamond$ *sg a. pl G* kårmi (4). $\diamond$ *sg G a. pl A* kårmi(e) (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

*To, czym zaspokaja się głód; rzecz jadalna, pożywienie, potrawa, pokarm; obsonium BartBydrg, Mymer², Cn; cibus Mymer¹, Mącz, Cn; cibatus, pastus Mącz, Calep, Cn; nutrimentum, pulmentum BartBydrg, Cn; pabulatio Mącz; alimentum, annona macelli, caput coenae, cibaria, commeatus, copiae, daps, edulitas, edulium, epula, epulae, esca, esculentum, ferculum, manducum, mensa, nutricia, nutrimen, opsonitas opsonium, pabulum, pulmentarium, res cibaria a. cibi, sitarchia, syncerastum, victus Cn (180) : Muchá [...] Wzryftkich karmi pokufzaiąc: Kiedy tłuftą iuchę piłá/ W niey fie wzryftká zátopiłá. *BierEz* Lv; Y wełzły fã do śpiżãrnie/ Gdzie ftały rozliczne karmie *BierEz* M3v, C2, D [2 r.], Dv [2 r.], G4v, Iv (15); *OpecŻyw* 93v; zdá fie ijm jzby [gospodarz] karmie niełmaczne dáwał a gorzkie piwo *ForCnR* A2; Lacticinia. Milchspeis. mleczone karmie *Mymer*¹ 41, 40v; *BartBydrg* 99, 100, 126; Nafienie nołtrzegowe/ kładzione w karmie/ czini łmak y woniã dobrã. *FalZioł* I 82d; MYłz. [...] wzytkie⁸⁰ czo ludzie iedzã: pożywa/ ku łzukaniu karmiey barzo chytra *FalZioł* IV 14c; łaycza łwieze czyłthã fã karmiã *FalZioł* IV 20b; tedy gdy fie wylęze drugiem ptałzëtã karmiã wychwyta łakomołciã łwã *FalZioł* IV 23c; iż kiedy komu iad będzie z iakã karmiã przyprawion/ á gdy then kamieñ będzie włożon w on pokarm/ takiego pokarmu człowiek połknãc niebędzie moł *FalZioł* IV 48c, I 6d, 56b, 98c, 110d, III 6c (20); bowiem [zęby] przednie vkęfuiã karmiey á trzonowe łamiã *GlabGad* C3v; Iakiż ma być rzãd w karmiach gdy ich wiele. *GlabGad* G4v; Smażone mięso barzo iest nie zdrowe iako y każda karmia takowa *GlabGad* H3; przeto dobra rzecz iest przechodzenie po wieczeri aże karmia poftãpi do żoładka. *GlabGad* K8v, C4v, F5v [2 r.], F6 [2 r.], G5, H5v (23); *MiechGlab* [90]; *BierRozm* 14; *Mymer*² 43; *RejKup* Rv; yełliż chcelz mãmke dzyecyęcyu chowãc/ chowayze ftãtecznã á trzeżwyã. Bo yãkoż dzyecyę miãłoby być zdrowe od tey karmiey/ ktora fie ftãłã z mäterey zbytnyey á myęłłãney. *GliczKsiãż* D6, D4v; *Leop* 4.Reg 4 arg; Skorzeniem karmie przyprawiay *Goski* A9; Pastus, Karmia/ pãłtwã/ to yełt bydlęcia žiwność/ picã. *Mącz* 282c, 52c, d, 272a, 465c; kthemu też Ingbiery/ Cynãmonu/ Mułzkathu/ kminu/ dobrze pożywãc/ bo thy wzythki karmie żoładek twierdzã á tãk mu wrãcãnia bronię. *SienLek* 98, 38v, 43, 82, 87 [2 r.], 90v (14); á fiedziãłes nã złotym łtolcu/ á miãłes przed łobã wiele karmi przyprãwionjch winã dofyć. *HistRzym* 97, 12v, 52v, 53, 94 [2 r.], 97; *KuczbKat* 406; *BudBib* Lev 11/3; *KochTr* 12; *Calep* 192b, 760a; *GostGosp* 80 [2 r.], 82.*

karmia czyja (2): *FalZioł* I 75a; *karmia twa* niechay będzie ślaz s pokrzywãmi wãrzonu *SienLek* 83v.

W przeciwstawieniu: »karmia ... picie« (5): *OpecŻyw* 90v; *karmia dla tego* dana żeby z niey ciało rośło, á fiła fie mnożyła, picie dla tego aby pokarm odmiękcziãc w żoładek wpufzczãło. *GlabGad* F5, E8, F5v; *Mącz* 466d.

W charakterystycznych połączeniach: *karmia czysta* (2), *dobra* (2), *gorzka*, *jadowita*, *klijowata*, *kosztowna* (2), *krolewska*, *lipka* (3), *mała*, *mleczna*, *(nie)smaczna* (2), *pieczysta*, *pożyteczna* (2), *przypraw(io)na* (2), *rozkoszna* (2), *rozliczna* (3), *ślusznna*, *szkodliwa*, *zdrowa* (7); *karmi obfitość*, *rozpuszczenie*; w *karmi mierny*; *karmiej pokuszać*, *potrzebować*, *sięgać*, *szukać* (*szukanie*) (2), *ukęsać*, *zabraniać*; *karmią da(wa)ć* (2), *mieć* (5), *nosić* (2), *podawać*, *przeżuwać*, *przyprawiać* (2), *zagrzewać* (2); w *karmię kłaść* (*kładziony*) (2), *sypać* (2); *przymieszać w karmi*, *warzyony*.

Przysłowie: Mądrość łatom przyłmákiem, mądry karmia łatom. *CiekPotr* 25.

Zwroty: »karmie, z karmią jadać (*a. jeść*); z karmią jedzony« [*szyk zmienny*] (3 : 2; 1): A cobyh ia to w wftá kładł/ Będęc tá m lepże karmie iadł *BierEz* P, N3v; *FalZioł* IV 25d, V 39v; Czemu chleb z infzą karmią iadaią. *GlabGad* G6, G6.

»karmiej, w karmiach, z karmiami pożywać (*a. używać*); karmią żywić; karmi pożywanie; w karmiach pożywany« [*szyk zmienny*] (5 : 3 : 1; 2; 1; 5): *BierEz* M3v; Theż naprzeciwo fuchotam/ ieft dobry gdy gi wwarzyłz á s karmiami pożywałz *FalZioł* I 117b; Pierfz w karmiach pożywany czyni dobre trawienie żołądkowi *FalZioł* III 11a; Tego czału pieczyftich karmń vżyway *FalZioł* V 46, I 13a, 16c, 40a, 81b, 84a (12); *GlabGad* E8v, G4v; Yáko tedy pan Kriřtus flugi fwe łam opatrza/ y fwem ye cyálem á kármyą żywi/ dla thego áby yemu podobni byli *GliczKsiąż* D3v, D2.

»karmią trawić; (s)trawienie karmiej; karmia się (s)trawi (*a. pocznie się trawić*)« [*szyk zmienny*] (3; 2; 4): Też czołnek dobry ieft barzo ludziem prořtym kmiotkom ktorzi iadaią grube rzeczy zimne á piją wodę/ tedy czołnek trawi wnich ty karmie y niemoczi bronu *FalZioł* I 6a; Przyczyna tego iż karmie lekkie richley fie trawią y zdrowe łą człowieku wřelkiemu *GlabGad* G5, Ev [2 r.], E6, F6, G4, G5, K7v.

Wyrażenia: »bydlęca karmia« = *farrago*, *pabulum* *Mącz* (2): *Farrago*, *Sieczká*/ álbo ynřza bydlęca karmia z rozmaytych ziarn zmieřzana *Mącz* 118a, 272a.

»karmia chłodna (*a. chłodząca*)« (2): *GlabGad* K5v; karmie theż máią być niechłodzące/ ále y owřzem/ tákie coby zágrzewály *SienLek* 88.

»gorąca karmia; gorącość karmiej« (1; 1): Czemu w ręku albo w infzim członku barziewy řparza gorąca karmia niż w wřciech albo wewnřtrzu. *GlabGad* G5v, G5v.

»karmia gruba [*w tym: człowiek grubej karmiej* (5)]« [*szyk 7 : 2*] (9): ale łaycza thwardo pieczone ieft karmia gruba á lipka. *FalZioł* IV 20b; przeto ludzie takowi żrą leda czo, by im tile dodał, a nie řzkodzi im karmia by theż nagrubřza *GlabGad* K4; Zęby miářłze á řzyrokie człowieka grubey karmiej vkazuią *GlabGad* O2v, G5, M5v, Ov, O8, O8v, P7.

»karmia lekka« [*szyk 2 : 1*] (3): Pothym gdyby iuż chciała dziecię odřadzić/ nie ma to być nagle czyniono/ Ale ie pierwiewy przyłożyć lekkim karmiam *FalZioł* V 37; *GlabGad* G5 [2 r.].

»miękká karmia« = *pulmentum* *Mymer*¹, *BartBydg*; *pulmentarium* *BartBydg* (2): *Mymer*¹ 41v; *Pulmentarium*, miyákka karmya, potrava, *pulmentum*, vel dicitur quilibet cibus praeter panem. *BartBydg* 126b.

»karmia przyrodzona« = *pokarm matki* (1): iż pan Bog [...] po tych tho rodzicach chce myeć/ áby ten płod fwemi pyerřiami/ á karmyą řwá przyrodzoną żywili á wychowáli. *GliczKsiąż* D2.

»słodka karmia« (2): Czemu słodkie karmie richley słkwalnieją w żołądku iako iest mleko, owoc, etc. *GlabGad* K6; *SienLek* 125v.

»karmia sucha« (1): te [zwierzęta] picia też nie potrzebują ku strawieniu karmiey (chocia nie ktore piją dla łączniejszego weszcia karmiey zwłaszcza fuchey do wnętrza) *GlabGad* Ev.

»karmia tłusta« [szyk 1 : 1] (2): ieli siarki wiele [w człowieku] winą [ye chronić/ ábowiem to wiele siarki ma: takież karmie tłuté/ iáycá twárdo wárzoné álbo pieczoné *SienLek* Vuu4, 4v.

»wilg(otn)a (a. wilka) karmia« [szyk 2 : 1] (3): Przy tym Mamka ma iadać wilgotne karmie. *FalZioł* V 39v, V 40v; Wilkie á gorące [rzeczy] obieray/ ieli gorący czás/ tym wilżeyfze karmie niech będą *SienLek* 5v.

»karmia zimna« (1): IEstli ktore dziecię wpadnie w gorączkę, Tedy naprzod mamka ma pożywać karmí zimnych á wilgotnych. *FalZioł* V 40v.

Szeregi: »karmia, (i, albo) picie« = *cibus et potus Mymer*¹ [szyk 4 : 2] (6): Imiona karmi rozlicznich y piczia. *Mymer*¹ nlb 2, s. 40; *GlabGad* K5v; *BierRozm* 9; *SienLek* 4v, 66. [Ponadto w przeciwstawieniach 5 r.].

»karmia, (a) potrawa« [szyk 2 : 1] (3): *BartBydg* 126b; *RejWiz* 48v; Troximos, uva edulis quae cibaria a Plinio vocatur, Grono winá ku karmi á potrawie należące nie ku pićiu. *Mącz* 466d.

»żywność i karmia« (1): Trafia fie też iż ony żyły: ktoremi fie płód w żywocie trzyma y złtanawia/ przez ktore też żywność y karmią bierze/ bywaią grubemi á lipkiami wilgotnościami zatkanie *FalZioł* V 29v.

W przen:

Wyrażenie: »słodkie karmie« (1): Ien wespółek łemną bierzefz słodkie karmie *TarDuch* A5.

Przen: To, co ktoś często robi [czyja] (3) : Y poczęli między łobą mowitz/ albo mu to przynioł iedzenijé. Odpowiedziál miły Iezus rzekątz: Moia karmiá iest/ abych czynił wołą tego ktory mię polłál *OpecŻyw* 50v; A o żadnym pokarmie/ y o łnie [*Orfeusz*] nie wiedział: Trołká/ y płáč ferdeczny iego karmie były *KochTarn* 77.

Szereg: »karmia, potrawa« (1): Lzy moiá karmia/ potrawy płáč wieczny *KochPs* 62.

Synonimy: gnarowanie, pastwa, pica, pokarm, potrawa, żywność.

Cf KARMICZKA